תשורה

משמחת נישואי

שמשון יעקב ושירה דבורה עיני

מוצאי ב' טבת ה'תשפ"ה

פתח דבר

בני משפחה, חברים ואורחים יקרים,

חן חן על בואכם להשתתף בחתונת ילדינו היקרים. אנו שמחים להגיש בפניכם את התשורה משמחת הנישואין.

החלק הראשון והעיקרי של התשורה הוא התוועדות קבלת הפנים שזכינו לשמוע מפי מו"ר הרב יצחק גינזבורג שליט"א בשבת האחרונה בכפר חב"ד. הרב התבונן בשמות החתן והכלה, ודלה מהם סודות ורמזים רבים אודות בניית בית נאמן בישראל ועבודת המח והלב בחיי הנישואין.

החתונה נערכת במוצאי כ' טבת, יום הסתלקותו של הרמב"ם. על כן, החלק השני של התשורה עוסק בלימוד הרמב"ם היומי שתיקן כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש.

ראשית הובאה השיחה משנת ה'תשד"מ שבה הכריז הרבי על ייסוד הלימוד היומי. מהטעמים העיקריים שמבאר הרבי במעלתו של מסלול־לימוד זה – איחוד עם ישראל סביב לימוד של ספר אחד, הכולל את התורה כולה, ובפרט את הלכותיה.

לאחר מכן הובא מאמר מאת הרב עדין אבן־ישראל זצ"ל המבאר את מטרותיו של הרבי בתקנה זו – הדגשת שייכותו של הרמב"ם לכל יהודי, וסיוע בתשוקה לידיעת התורה ובהשגתה.

אנו מקווים כי תכניה של התשורה יחדשו, יאירו ויבהירו אבני־יסוד בחיי הנישואין ובלימוד התורה.

בשם כל ישראל, נישא תפילה לה' יתברך כי הבית שבונים היום החתן והכלה, עם הפצת התורה שבצידו, יהוו את הצעד המכריע והמשלים לגאולה האמיתית והשלמה, בקיום נבואת ירמיהו: "כֹּה אָמַר ה', עוֹד יִשָּׁמַע בַּמָּקוֹם הַזֶּה... קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה, קוֹל חָתָן וְקוֹל כַּלָּה, קוֹל אֹמְרִים הוֹדוּ אֶת ה' צְבָאוֹת כִּי טוֹב ה' כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ, מְבִאִים תּוֹדָה בֵּית ה', כִּי אָשִׁיב אֶת שְׁבוּת הָאָרֶץ כְּבָרִאשֹׁנָה, אָמַר ה'" (ירמיה לג, י־יא) – תכף ומיד ממש!

בברכת מזל־טוב מזל־טוב
משפחות עיני־וינגורט

כ' טבת, ה'תשפ"ה
כפר חב"ד

הרב יצחק גינזבורג שליט"א – קבלת פנים

המשבה ואיזון

קיצור מהלך השיעור

בשבת האחרונה, לאחר העליה לתורה של החתן, הקדיש הרב הזמן בשיעור הקבוע ל'התוועדות קבלת פנים' לקראת החתונה והפליא בסודות הטמונים בשמות החתן והכלה והלימוד מהם לחיי הנישואין.

פרק א עוסק בפשט השמות, המדריכים ביצד לבנות בית מאוזן.

פרק ב עוסק ברמזי השמות, בראשי תיבות, סופי תיבות ואמצעי תיבות, עם סודי־סודות של עבודת המח והלב בכל הקומות של חיי הנישואין.

ניגנו "קול דודי" ו"שיר השירים" (בהמשך הרב אמר שינגנו בחתונה "אני לדודי ודודי לי").

א. תהו, תיקון ואיזון

לחתן שלנו קוראים שמשון־יעקב ולכלה קוראים שירה־דבורה. קודם נתבונן במשמעות של כל שם:

שמשון יעקב – אורות דתהו בכלים דתיקון

השם הראשון של החתן הוא שמשון, ש"על שמו של הקב"ה נקרא"[א] (שנאמר

משיעור יום שבת שמות תשפ"ה – כפ"ח. נרשם (מהזכרון) על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה.

א. סוטה י, א. זהו מאמרו של רבי יוחנן. **שמשון** עולה **זה** (**יב**) פעמים **חן** ו־**רבי יוחנן** עולה **זה** (**יב**) פעמים **כח** – **שמשון** כולל את כל ה־**חן** של **יב** שבטי י־ה ומעריצו **רבי יוחנן** כולל את כל ה־**כח**

"כי שמש ומגן הוי' אלהים"[ב]. כתוב ששמשון הגבור הוא "משיח דתהו"[ג] – משיח עם כוחות עצומים של תהו (ששרשם בכתר־נזר[ד], לו זכה שמשון בהיותו "נזיר אלהים"... מן הבטן"[ה], שאין להם כלים דתיקון (שעל כן היה שמשון "חיגר בשתי רגליו"[א]).

בפרט, יש שתי מדרגות של עולם התהו – עולם הנקודים, שהוא עולם התהו שנשבר, תהו בלתי־יציב, ומעליו עולם העקודים, בו כל האורות עקודים בכלי אחד ולא היתה בו שבירה, שאנחנו קוראים לו תהו יציב[ז]. בספירות, הכתר הוא בסוד עולם התהו[ז], כאשר שני הפרצופים שבכתר הם גופא כנגד עקודים ונקודים – פרצוף עתיק יומין כנגד עולם העקודים ופרצוף אריך אנפין כנגד עולם הנקודים. **שמשון** בגימטריא **עתיק יומין**[ח], תהו יציב, אך עדיין כדי שהאורות דתהו שלו יפעלו בעולם צריכים להמשיך אותם בכלים דתיקון – כלים של תורה ומצוות.

יעקב, השם השני של החתן, הוא הבעלים של עולם התיקון (עולם האצילות, בו האורות נמשכים בכלים). אם כן, השם שמשון־יעקב[ט] הוא שם מובהק של הנוסחא המשיחית של הרבי – "אורות דתהו אבל בכלים דתיקון"[י] – והרמז: **שמשון־יעקב שוה משיח במילוי (מם שין יוד חית)**[יא].

שלהם (כאשר שמשון הגבור הוא בעל כח הגדול בעולם) – ושניהם יחד משלימים ל־**זה** פעמים **אלהים**.

ב. תהלים פד, יב.

ג. ראה בראשית רבה צח, כ ומבואר באריכות בליקוטי אמרים (לרבי צדוק הכהן מלובלין) אות טז (ובכ"מ בספריו). וראה גם סוד ה' ליראיו שער "הנפש וגילוייה" פ"ו.

ד. סוד "ציץ נזר הקדש" (שמות לט, ל) שעל ראש הכהן הגדול, שהוא־הוא הכוח להתגבר על עמלק (ראה תו"א פד, ב ובכ"ד) – כח המלחמה של שמשון באויבי ישראל.

ה. שופטים יג, ה ו־ז.

ו. חסדי דוד הנאמנים ח"ד עמ' 48. ובכ"מ.

ז. ע"ח שמ"ב (דרושי אבי"ע) פ"א.

ח. רת"ס של **עתיק יומין** אותיות **עין** (רמז לשם המשפחה של החתן דנן – עיני), בסוד "שמשון הלך אחרי עיניו" (סוטה פ"א מ"ח), ויש לפרש למעליותא, שהלך אחרי עין השכל שבלבו "לאסתכלא ביקרא דמלכא" ותו לא, כאשר כולו מסירות נפש להציל את בני דורו מפלשתים.

ט. הקשר בין שמשון ליעקב רמוז בברכות יעקב לדן – שמשון נקרא גם "**בדן**", משום שבא משבט דן (השבט של חדש **טבת**, בגימטריא **תהו**), והוא סוד **ון** הנוספות בשמו על ה־**שמש**), ועליו נאמר "דן ידין עמו כאחד [שבטי ישראל]" (בראשית מט, טז), "שמשון דן את ישראל כאביהם שבשמים [יחידו של עולם, 'הוי' אחד']" (סוטה י', א) – החותמת "לישועתך קויתי הוי'" (שם פסוק יח), סוד תפלתו האחרונה של שמשון (רש"י שם). זו ההופעה היחידה של שם הוי' ב"ה בברכות יעקב – הופעה של שם הוי' אחרי הפסק של 318 פסוקים בו הוא לא מופיע (ההפסק הכי ארוך בתורה) – והרי הופעת שם הוי' גופא רומזת לשמשון, שבסוד 'שמש הוי'' ("כי שמש ומגן הוי' אלהים" הנ"ל), הדן את ישראל כ"הוי' אחד" כנ"ל. "**שמש הוי'**" עולה יתרון ו"**יתרון האור**" (קהלת ב, יג) עולה **שמשון־יעקב**: "לישועתך קויתי הוי'" גופא רומז להמשכה מהכתר (התהו) לתיקון – "לישועתך" היינו סוד **שע** נהורין של פני הכתר, "קויתי" היינו ההמשכה לקוים של עולם האצילות, עולם התיקון, והכל "הוי'" (ראה ד"ה "ויולך הוי'" תרפ"א פ"ז ובכ"ד), וד"ל.

י. שיחת כ"ח ניסן תנש"א.

יא. רק חלק המילוי עולה 520, סוד "**שפיפן**"

שירה־דבורה – שירת התשועה

הכלה נקראת שירה דבורה, על שם שירת דבורה. היא נולדה בין פרשת בשלח, "שבת שירה", לפרשת יתרו, ששירת דבורה – הפטרת פרשת בשלח – קושרת ביניהן. חז"ל אומרים[כ] שיש משהו בשירת דבורה שהוא "כפלים לתושיה"[כא] ממתן תורה (שבפרשת יתרו) – במתן תורה כתוב "אנכי" פעם אחת, פתיחת עשרת הדברות, ובשירת דבורה יש "אנכי" כפול, "אנכי להוי' אנכי אשירה"[כב]. "אנכי הוי'" במתן תורה הוא התגלות מלמעלה, באור ישר, ו"אנכי להוי' אנכי אשירה" בשירת דבורה עולה מלמטה למעלה, באור חוזר – עד ש"תתאה גבר"[כג] (בסוד "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר"[כד], הולדת תשועה גדולה לישראל[כה]) – ו"כל אור חוזר חוזר לקדמותו ממש"[כו], למעלה גם מהמקור הראשון, וה"אנכי" נכפל, בסוד "אין לך טפה שיורדת מלמעלה שאין שתי טיפין עולות כנגדה מלמטה"[כז] (שמות החתן והכלה יחד עולים 1610, עשר פעמים **קסא** – מספר שאנחנו מאד אוהבים, שם **אהיה**, עליו קראנו השבת, במילוי יודין – שעם הכולל עולה פעמיים **אנכי** הנ"ל).

כמו שמודפס בנפלאות השבת[כח], חז"ל אומרים[כט] שהקב"ה רצה לעשות את חזקיהו משיח ואת סנחריב גוג ומגוג, אבל לא זכינו לכך כי חזקיהו לא אמר שירה. הניגוד לכך הוא שירת דבורה, שאמרה שירה אחרי הנצחון במלחמה – אחרי התשועה שה' עשה. דברנו לאחרונה[ל] על ההבדל בין ישועה לתשועה – ישועה היא נס מן השמים בלבד ותשועה היא כאשר אנחנו נלחמים, מתוך "וזכרת את הוי' אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל"[לא], ואז באה תשועה. אצל חזקיהו "אני ישן על מטתי ואתה עושה"[לב], הכל ישועה מהשמים, אבל דבורה שרה על תשועה אחרי נצחון במלחמה – ברק יצא להלחם, והוא קצת פחד והתעקש שדבורה תצא אתו, וה' מסר בידם את סיסרא (ביד אשה דווקא, יעל אשת חבר הקיני). לעומת זאת, חזקיהו ישן בלילה וקם בבקר ורואה שכולם – מיליארדי החיילים של סנחריב[לג] – פגרים מתים. הוא אפילו לא רואה כשזה קורה, אלא רק את התוצאות (כמו שירת הבאר,

(בראשית מט, יז) האמור בשמשון (רש"י שם) וממנו נלמד שהיה חגר בשתי רגליו, סוד עולם התהו כבפנים.

יב. ראה יל"ש על נ"ך רמז מז (הובא ברש"י עה"פ בשופטים).

יג. איוב יא, ו.

יד. שופטים ה, ג.

טו. פסחים עו, א.

טז. נדה כה, ב.

יז. וראה אוה"ח ריש תזריע ש"אשה כי תזריע וילדה וילדה זכר" היינו לידת המשיח.

יח. שער האמונה (אדה"א) פט"ו (ובהמשך שם). ובכ"מ.

יט. בכ"ד בספה"ק עפ"י תענית כה, ב.

כ. משיעור מוצאי ב' טבת השתא.

כא. סנהדרין צד, א.

כב. ראה גם שיעור ו' טבת השתא בהערה (נדפס בגליון ויחי עמ' 16).

כג. דברים ח, יח.

כד. איכה רבה ד, טו.

כה. ראה סנהדרין צה, ב.

שנאמרה אחרי שהבאר העלתה את האברים של האויבים וגילתה למפרע על הנס. בשירת הים יש מצב ממוצע – בני ישראל לא נלחמים ("הוי' ילחם לכם ואתם תחרשון"[כו]) והישועה היא מה' אבל הם רואים את הים סוגר על המצרים, בערנות מלאה, עוד לפני שהם רואים את המצרים שטבעו נפלטים אל שפת הים ("ויושע הוי' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים. וירא ישראל את היד הגדלה אשר עשה הוי' במצרים [בזמן שהוא עשה וביתר שאת אחר כך]"[כז]). אלה שלש דרגות – להלחם בפועל (להיות חלק מן הנס), לראות את הנס מול העינים, לראות רק את תוצאות הנס. מלמטה למעלה, שלש המדרגות הן כנגד העולמות יצירה־בריאה־אצילות – עליה מעל עולם העשיה, שהוא עולם הטבע ללא נסים – כאשר בעולם היצירה רואים את תוצאות הנס, את הצורה שהוא הטביע בעולם; בעולם הבריאה את הנס ברגע ההתהוות, כמו חווית רגע הבריאה בהוה בעולם הבריאה; אבל דווקא על ידי מסירות הנפש להלחם עולים לעולם האצילות, להכלל־להשתתף עם ה' בנס[כח]. ככל שהאדם מעורב יותר בנס מתעורר בו החשק לומר שירה לה'.

סוד המתקלא – איזון והרמוניה

יש בשם שירה־דבורה תשע אותיות. והנה, אם עושים דילוג אותיות, הדילוג הראשון (**שירה־דבורה**) עולה **שירה** והדילוג השני (**שירה־דבורה**) עולה **דבורה**! יש כאן שתי חלוקות, שלא תלויות זו בזו, של שירה־דבורה. מה אפשר ללמוד מזה? אותי זה מלמד על איזון אצל הכלה – חלוקה פנימית ומאוזנת של כוחותיה.

בלשון ספרא דצניעותא – החלק הכי עמוק בזהר, שמיוחס ליעקב אבינו (איש התפארת־האיזון) – האיזון נקרא "מתקלא". בתחלת ספר דצניעותא כתוב ש"עד דלא הוה מתקלא לא הוו אשגחן אפין באפין"[כט] – כשאדם מאוזן הוא יכול להסתכל על השני באמת, להבין אותו ולהתייחס אליו פנים בפנים. מי שלא מאוזן עסוק כל הזמן בעצמו ולא יכול לראות את הזולת באמת. אפשר להמשיך את האורות דתהו בכלים דתיקון, שהכל יכנס בכלים של תורה ומצוות, ועדיין לא יהיה איזון אמתי. החידוש של עולם התיקון, העולם של יעקב[ל], הוא החלוקה לשלשה קוים – יעקב הוא הקו האמצעי, שבהגדרה שלו מאזן בין קוי הימין והשמאל. אבל תכלית

בו. **שמות יד, יד.**

בז. **שם פסוקים ל־לא.**

בח. ארבעת העולמות הם **נס־נס־נס־טבע** (עם הפסק של "אף עשיתיו" בין העולמות אצילות־בריאה־יצירה לעשיה), העולה יחד 411 (**תהו, יש מאין**, ג"פ 137 וכו').

בט. **זהר ח"ב קעו, ב (ספד"צ פ"א).**

ל. **בחז"ל מאוזן נקרא מעוין (ראה לדוגמה ב"ב פט, א). לפי זה יתבאר סוד יעקב כך: אותיות יקב ביעקב היינו סוד יחוד־ברכה־קדושה – שלשת הקוים, ברכה בקו ימין (חסד, מים היורדים ממקום גבוה למקום נמוך), קדושה קו שמאל**

האיזון היא להגיע לשיווי משקל במציאות, 'רגלים' יציבות על הקרקע (שהיו חסרות לשמשון, כנ"ל). האיזון הזה, כמו שלמדנו אמש[לא], שייך לסוד קו המדה – למדוד עד כמה יתפשט כל ענין, מה המינון הנכון שלו (בסוד שם **שדי**, "**ש**אמר לעולמו **די**"[לב], במדידת והגבלת התפשטות כל דבר). אפשר שהכל יהיה בכלים דתיקון, בכלים של תורה ומצוות, אבל שדבר אחד יתפשט על חשבון דבר אחר, שלא כל דבר יהיה במקום ובמינון הנכון שלו. האיזון הנכון, עם המינון הנכון לכל דבר, יוצר הרמוניה אמתית – שיתוף פעולה יציב בין כל הכוחות ורגש מאוזן המתבטא בשירה.

החתן כאן הוא הכח של ההמשכה, המשכת אורות דתהו בכלים דתיקון, והכלה היא הכח של האיזון (ועל האיזון הזה נאמר "כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה... בלא תורה בלא חומה"[לג]). בספירות, **ה**ה**משכה של החתן היא משמשון ליעקב, מהכתר (פנימיות הכתר, שמשון שעולה עתיק יומין**, כנ"ל) לתפארת (מדתו של יעקב). האיזון שייך לספירות נצח והוד, שהן "מאזני צדק" (המלכות עצמה נקראת "צדק", היינו שהאיזון שייך לאשה־המלכות)[לד], והן־הן סוד הרגלים בהן צריך להשלים את שמשון (וכן נצח והוד הן סוד רקיע שחקים, בו שוחקים מן לצדיקים[לה] – שפע ליסוד על מנת שימשיך למלכות – וד"ל). הרגלים נותנות עמידה יציבה והליכה־התקדמות מתוך שיתוף פעולה (בסוד השם הקדוש **השתפא**, **צבאות** באתב"ש, השייך לנצח והוד, כידוע[לו]), שהרי אי אפשר ללכת ברגל אחת, כידוע. דווקא האיזון מאפשר את המפגש פנים אל פנים, כאשר "איהו בנצח" ו"איהי בהוד"[לז] – שיתוף פעולה מלא בין האיש והאשה כ"שוין בקומתן" (בפרט בזיווגם, ביסוד ובמלכות, להוליד זרעא חייא וקיימא – בו הם משתתפים־מתאחדים, "והיו **לבשר אחד**"[לח]).

(גבורה, אש קדש העולה מלמטה למעלה) ויחוד (פנימיות הדעת) קו האמצעי (לפי זה הסדר של **יבק** הוא צירוף התפארת, **ויה**, והסדר יקב שבתוך **יעקב** צירוף היסוד, **והי**, בסוד "גופא ובריתא חשבינן חד", וד"ל) – כאשר ה־**עין** (סוד "עין יעקב") היא הכח המעיין־מאזן את שלשת הקוים, ודוק.

לא. שיעור ליל שבת פרשת שמות השתא – בלימוד תורה אור ד"ה "זה שמי לעלם" וד"ה "לבך יהגה אימה".

לב. חגיגה יב, א; זהר ח"ג רנא, ב. "**שאמר**" עולה **ישראל**, "**לעולמו**" עולה **יעקב** ו"**די**" עולה **דוד**, היינו המשכה ויחוד של תפארת־יסוד־מלכות (סוד "ראשי חדשים", כנודע).

לג. יבמות סב, ב.

לד. הקדמת תקו"ז – "פתח אליהו".

לה. חגיגה יב, ב. ראה תניא אגה"ק טו.

לו. השירה היא אש־קדש של גבורה הנמשכת לדבורה, עולם הדבור, המלכות ("בנין המלכות מן הגבורות"), ולכן השירה שייכת ללויים שעבודתם "לארמא קלא" (זהר ח"ג לט, א־ב) בהתרגשות עצומה, וד"ל.

לז. ע"ח שער הכללים פ"א; ע"ח של"ו (מיעוט הירח) פ"ח; שעה"כ שער חנוכה דרוש א; מבו"ש שער ג ח"א פ"ב.

לח. בראשית ב, כד (וראה רש"י שם).

ב. ראש־תור־סוף ברמזי השמות

חב"ד עם הבנה

ראשי התיבות של החתן והכלה – **ש**משון יעקב **ש**ירה **ד**בורה – מראים שהם חב"דניקים מובהקים, כי הם עולים **חכמה־בינה־דעת**. מסופי התיבות – שמשון יעקב **ש**ירה **ד**בורה – אפשר לצרף את המילה **הבנה**. מה זה אומר? שצריכים להתחיל עם חב"ד טהור, עם כל הלימוד וההתבוננות, ובסוף להגיע להבנה – הבנה אמתית אחד של השני, הבנה של הלב, שמאפשרת גם תקשורת פנים אל פנים ("מתקלא"). מי היה הכי חב"דניק עם 'הבנה', עם 'מבינות'? רבי אייזיק מהומיל אמר[לט] – אמנם אני לא רבי, אין לי רוח הקדש, אבל יש לי 'מבינות' ברבי, 'מבינות' ברוח הקדש של הרב (מבינות גם מלשון בין – הוא מבחין בין הרביים השונים).

כמה עולים ראשי התיבות ועוד סופי התיבות, חכמה־בינה־דעת ועוד הבנה? 676, שם הוי' ברבוע. קודם כל, יש כאן סימן של שלמות. ביחוד של חכמה ובינה, ה־י של האיש וה־ה של האשה, יש יחוד של אבא ואמא עילאין ויש יחוד של ישראל סבא ותבונה. כמו שהסברנו גם לאחרונה, לשתי המדרגות של אמא, של הבינה, יש שני שמות – בינה ותבונה. אבל לשתי המדרגות של אבא אין שני שמות, שניהם נקראים חכמה (בסוד "כֻּלם **בחכמה** עשית"[מ], **ב בחינות חכמה**), **אז יש יחוד חכמה־בינה ויש יחוד חכמה־תבונה**, וביחד הם משלימים לאותו מספר, **הוי'** ברבוע.

"שלהבת עולה מאליה"

מה נשאר? האותיות האמצעיות של שמות החתן והכלה – **ש**משון־יעקב **ש**ירה־דבורה – עולות יחד 934. יש הרבה רמזים במספר הזה. למדנו[מא] שלאותיות "**שמע**" יש ר"ת שמתאים לכוון בקריאת שמע בכל אחד משש הצירופים שלהן. לדוגמה, בצירוף הישר מכוונים "**ש**או **מ**רום **ע**יניכם"[מב] ובצירוף ההפוך "**ע**ול **מ**לכות **ש**מים"[מג]. אחד הצירופים הוא "**ש**להבת **ע**ולה **מ**אליה"[מד] – "**שלהבת עולה מאליה**" בגימטריא 934.

"שלהבת עולה מאליה" הוא ביטוי שמתאים במיוחד לחתן וכלה. כתוב "איש ואשה זכו – שכינה ביניהם"[מה]. איך מתבטאת ה"שכינה ביניהם"? באש קדש של

לט. לשמע אזן מדור אדה"ז אות ב.

מ. תהלים קד, כד.

מא. ראה שיעור אור לי"ג שבט תשע"ח; כ"ח תמוז תשפ"א.

מב. ישעיה מ, כו. ראה גם אבודרהם דיני ק"ש; לוח "היום יום" י"ט חשון.

מג. אבודרהם שם.

מד. שבת כ, א (מובא ברש"י על שמות כז, כ; במדבר ח, ב).

מה. סוטה יז, א.

אהבה בין בני הזוג. אם חלילה "לא זכו – אש אוכלתן", אש של איש ואש של אשה בלי שכינה, אבל אם זכו האש של האיש ושל האשה היא אש קדש[מז], עליה כתוב "רשפיה רשפי אש שלהבת־יה"[מז]. דווקא האש האלקית הזו היא "שלהבת עולה מאליה" ("**מאליה**" אותיות **אלהים**, שלהבת־אלהים ממש). אם האש בין בני הזוג היא תאוה גשמית היא לא עולה מאליה – כמו תאוות אחרות, כשאדם רעב יש לו תאוה וכשהוא שבע אין לו תאוה, התאוה משתנה לפי המצב הגשמי. אבל אם זו אש־קדש, אש אלקית שבאה מהנשמה, היא "שלהבת עולה מאליה" באהבה נצחית, "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה"[מח]. בין ה**חכמה־בינה־דעת**, המוחין שבונים את החיים של בני הזוג שלנו, מנחים אותם בשליחות, ל**הבנה** השלמה שנוצרת ביניהם בסופו של דבר, יש "**שלהבת עולה מאליה**" – רגש של אש קדש.

כתוב שבמלים **איש־אשה**, כמו שיש שם **י־ה** ו**פעמיים אש**, יש גם את המלים איה־אש (ויש גם **ש** נוספת, כמו בשרש **אשש**, "באשישות"[מט], שחז"ל דורשים על שתי אשות, אש של מעלה ואש שמצוה להביא מן ההדיוט – אש של האיש ואש של האשה, כאשר דווקא האש מן ההדיוט, אש האשה[נ], היא אש של אור חוזר ה"חוזר לקדמותו ממש", עם כל הכח של "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר [משיח]", כנ"ל). זו שאלה – איה אש? מאיפה באה האש, אש מן השמים (המתחברת עם תגבורת האש שמצוה להביא מן ההדיוט) או מן ההדיוט (בלבד)? אש קדש (שיש לה קיום נצחי) או אש של תאוה גשמית (שהולכת **ודועכת**)? **כאשר** מצרפים איה־אש למלים איש־אשה מקבלים אותו מספר – 934.

אותו מספר שוה לעוד מושג שקשור למה שדברנו: הסברנו שסוד המתקלא, האיזון, תלוי בקו המדה שמאזן את המאזניים, מודד ושוקל את המינון הנכון של כל דבר. שרש קו המדה הוא הסוד של "בוצינא דקרדוניתא"[נא], ביטוי שיש לו כמה פירושים, שהעיקרי שבהם הוא 'הנר החזק' או 'הנר הקשה'. כל אש מתנודדת, אבל השרש של כל האש הוא נר קשה, חזק ויציב. בזהר יש דימוי שיש אין סוף אורות, שלהבות, אבל כאשר מסתכלים פנימה רואים שבשרש יש רק נר אחד שמשתקף ומתנוצץ באין־ספור שלהבות. יש את האש של האיש ואת האש של האשה, ויש הרבה גוונים בשלהבת שעולה ויורדת, אבל בתוך הכל יש נר אחד יציב, שהוא בעצם הכח אלקי של "שלהבת עולה מאליה" – הוא כמו "כח המניע הבלתי מתנועע"[נב]

מז. ראה גם שיעור כ"ו סיון תשע"ב (פ"ב) ובריבוי מקומות.

מז. שיר השירים ח, ו.

מח. ויקרא ו, ו.

מט. שיר השירים ב, ה. וראה שהש"ר עה"פ.

נ. והרמז: **אשה** עולה ט"פ **הדיוט** (העולה ב"פ **טוב**, בסוד "מצא אשה מצא **טוב** ויפק רצון מהוי' [**הטוב**]", השותף השלישי, שמכוחו "שלהבת עולה מאליה").

נא. זהר ח"א טו, א; יח, ב. ובכ"מ.

נב. מטבע לשון המובא בראשונים (לקוח מהפילוסופיה היונית). ראה מורה נבוכים ח"ב

שמבעיר את האש ומודד שהכל יהיה בשיעור הנכון והמדויק. בעיקר צריכים למדוד את כח האהבה, החסד שמצד עצמו מתפשט והולך, שלא יציף־יטביע את העולם. לכן שם ש־די, **השם של המדידה וההגבלה, "שאמר לעולמו די"**[נג], כנ"ל, מופיע בתחלת פרשת וארא עם שם א־ל, שם החסד והאהבה, "חסד אל כל היום"[נד] – "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי"[נה] (הוא מאזן את שלשת האבות, שלשת הרגשות העיקריים, שהם ימין־שמאל־אמצע – כשהקו האמצעי, התפארת, מאזן את שני הקוים – והעיקר הוא איזון האהבה). החתן, שממשיך אורות דתהו בכלים דתיקון, יכול להמשיך חסד אין סוף – הכל בכלים של תורה ומצוות – והכלה יודעת **למדוד ולאזן כל דבר** במקומו. בכל אופן, בוצינא דקרדוניתא עולה **גם הוא אותו מספר** – 934, שבין חכמה־בינה־דעת לבין **הבנה**, כנ"ל.

"עת ללדת"

נסיים עם עוד רמז באותו מספר:

החיים של בני זוג מורכבים מ־כח העתים של ספר קהלת[נו] (שרומזים גם למחזור חיי טהרת המשפחה, כידוע[נז]). הכל הולך אחר הסיום – "עת שלום" – התכלית היא שלום־בית. אבל בדרך לכך יש כל מיני שינויים, נישואין הם "עזר כנגדו"[נח], "זכה 'עזר', לא זכה 'כנגדו' להלחם בו"[נט] – יש התנגדויות שמתעוררות כשעושים משהו לא טוב (בסוד "לא טוב היות האדם לבדו"[ס], עיקר ה"לא טוב" של האדם הוא כאשר הוא במצב של "לבדו", כלומר שאינו מתחשב ומתכופף פנימית לזולתו־אשתו בסוד "חות דרגא וסיב אתתא"[סא]), יש לפעמים זמנים של "עת מלחמה" בדרך ל"עת שלום". איך עוברים את כל הזמנים בצורה הכי טובה? אם הכל בהשראה של הפתיחה – "עת ללדת", אז מתייחסים לכל חיכוך וקושי כחבלי לידה בדרך לשלמות השלום (ו"נעוץ סופן בתחלתן", "עת שלום" ב"עת ללדת")[סב]. גם "**עת ללדת**" עולה אותו מספר, 934, אמצעי התיבות של החתן והכלה שלנו.

מעבר לפשט, שהתכלית של החתונה היא לידה – ללדת הרבה ילדים, להעמיד

פ"א; אברבנאל לישעיה ו; אור השכל ח"ג. ובכ"מ.

נג. והנה, "**שאמר לעולמו די**" עולה **שלהבת** (ה"עולה מאליה")!

נד. תהלים נב, ג.

נה. שמות ו, ג.

נו. קהלת ג, א־ח.

נז. ראה הקדמת שכינה ביניהם הערה ב; יין משמח ח"ד שער חמישי. ובכ"מ.

נח. בראשית ב, יח.

נט. רש"י עה"פ (עפ"י יבמות סג, א; בראשית רבה יז, ב). וראה הקדמת שכינה ביניהם במעלת־עזרת מלחמת ה"כנגדו" לזכך את הישות של האיש ולהביא ל"זכה 'עזר'" (עד ל"איש ואשה זכו שכינה ביניהם").

ס. יבמות סג, א. וראה גם ב"מ נט, א – "איתתך גוצא גחין ותלחוש לה" (ללכת בעצתה, עיי"ש).

דורות ישרים מבורכים – הרמז הזה אומר לחתן ולכלה שכל מה שהם עוברים בחיים, כל השינויים בחיי הנישואין, החל מהחתונה עצמה, הם הזדמנות להוולד מחדש, הכל "עת ללדת".

סא. ורמז נאה: השרשים **ילד שלם** עולים ב"פ (ממוצע) **אור** העולה "**ואהבת**" (אור של "אשה יראת הוי'" ואור של האיש, ראה תניא פמ"ג). בין "עת ללדת" ל"עת שלום" יש **כו** (**הוי'**) עתים, שאפשר לסכם את כולם ב"עת לאהב" (העת ה־**כה**, תחלת הפסוק האחרון, החותם המתהפך של "עת לאהב ועת לשנא, עת מלחמה ועת שלום"), שהרי מבואר בתניא (פ"י) ששנאת הרע – שנאת הפירוד בין איש ואשה ("האדם לבדו", כנ"ל, הישות של "מוצא אני" כמבואר בהקדמת שכינה ביניהם) – היינו תכלית האהבה של צדיק גמור. כלומר, גם השנאה היא מעצם האהבה. והנה, **לאהב... שלום** עולה ב"פ **אור**, **ילד־שלם** הנ"ל!

משיחות אחרון של פסח (והתוועדויות שלאח"ז) ה'תשד"מ

– בדבר לימוד ספר הרמב"ם –

א. דובר כמ"פ אודות ההשתדלות לאחד את כל בנ"י – ובפרט שעי"ז מקרבים את הגאולה (מכיון שסיבת הגלות היא היפך הענין דאהבת ישראל[1]).

ומהדרכים לזה – כאשר כל בנ"י מתאחדים ע"י לימוד ענין אחד בתורה, דמכיון שבלימוד התורה נעשה "יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו כו'"[2] בין שכלו של האדם והתורה, נמצא, שכאשר כו"כ מישראל לומדים ענין אחד בתורה, אזי (נוסף על היחוד דכאו"א עם התורה) מתאחדים כולם זה בזה ב"יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו", אחדות אמיתית ונצחית – שהרי "התורה היא נצחית"[3].

[וכל זה – מלבד פשוטו של דבר, שכאשר כו"כ מישראל לומדים ענין אחד, מדברים ומפלפלים זה עם זה בלימוד התורה, ואף ש"אין דיעותיהם שוות"[4], הרי סו"ס נעשה רגש של אהבה וקירוב ביניהם, כמארז"ל[5] בפי' הפסוק[6] "את והב בסופה", "שנעשים אוהבים זה את זה"].

וכיון שכל עניני בנ"י ושלימותם שייכים ותלויים בתורה ושלימותה (ישראל מתקשראן באורייתא[7]) – יש להתאחד ע"י לימוד הכולל את התורה כולה.

ובענין זה יש מעלה מיוחדת בספר "משנה תורה" ("יד החזקה") להרמב"ם – ספר של "הלכות הלכות", ה"מקבץ לתורה שבעל פה כולה", וכל זה – "בלשון ברורה ודרך קצרה"[8] ("לשון צח וקצר כלשון המשנה")[9], כידוע גודל הדיוק בלשונו[10]

---

1) יומא ט, ב.
2) תניא פ"ה (ט, ב).
3) תניא רפי"ז. ובכ"מ. וראה רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט.
4) ראה ברכות נח, רע"א. סנהדרין לח, א. ועוד.
5) קידושין ל, ב.
6) חוקת כא, יד.
7) זח"ג עג, א.
8) לשון הרמב"ם בהקדמתו לספר היד.
9) כס"מ בהקדמה.
10) ולהעיר מדרכו של הרמב"ם לדייק גם במספר – שהרי בהקדמתו מקדים למנות את מספר הספרים ("ארבעה עשר ספרים"), מספר ההלכות שבכל ספר וספר, מספר המצוות שבכל הלכה, ומס' פר ההלכות דכל הספרים ("כל ההלכות של ארבעה עשר ספרים אלו שמונים ושלש הלכות").

[וכן בכמה מקומות בספרו נקט מנינא סימן לז' כירה (יד מלאכי כללי הרמב"ם אות לד. וראה גם אגרת תחה"מ שלו – ע' עד בהוצאת קאפח)].

ועפ"ז צ"ע למה לא מנה (בכו"כ מקומות) את מספר הפרקים שבכל הלכה ומספר ה"הלכות קטנות" (כלשונו בסוף ההקדמה) שבכל פרק (ובפרט – שחלוקה זו היא בדיוק ונוגעת להלכה כדלקמן הערה 11), וכן מספרם הכללי בכל ספר וספר, ובכל י"ד הספרים.

בספרי הרמב"ם שלפנינו מצויין מספר הפרקים שבכל הלכה ובכל ספר – אבל צ"ע אם זה נכתב ע"י הרמב"ם, שהרי בכו"כ מהכת"י אינו, ואינו בסוף כל ספר (לדוגמא – ספר המדע). ומה שנמצא דף כת"י שבשוליו חתם עליו הרמב"ם שהגיהו מספרו (צילומו נדפס ברמב"ם הוצאת פרדס בסופה) ושם כתב המעתיק גם מספר הפרקים,

הרי לתרץ שינויים הנ"ל – נלפענ"ד שהאישור דהגהה זו הוא רק על תוכן הלכות שלו ולא לכל פרט בדקדוק (שאינו נוגע להלכה), ל' זכר ונקבה, מ"ם

של הרמב"ם בספרו "יד החזקה" – וכתבו בלשון הקודש (דלא כשאר חיבוריו) – עד לדיוק באופן חלוקת ההלכות כו'[11].

ועוד מעלה עיקרית בלימוד ספרו של הרמב"ם – בנוגע למצות לימוד וידיעת התורה כולה. ובהקדים:

במצות לימוד התורה – כמה דרגות: (א) "לימוד המביא לידי מעשה שהן הלכות הצריכות לכל אדם לידע אותן לקיים המצוות כהלכתן"[12]. (ב) "לידע כל התורה שבכתב ושבע"פ כולה", שבזה נכלל "כל התלמוד בבלי וירושלמי ומכילתא וספרא וספרי ותוספות וכל המדרשים . . ומדרשי רשב"י כו' לקיים מצות שמור תשמרון את כל המצוה וגו'"[13], כולל לימוד כל ההלכות, האגדה וסודות התורה כו'[14]. (ג) מכיון שיש מעלה מיוחדת בלימוד הלכות התורה[15] – יש ללמוד[16] כל ההלכות שבתורה גם אלו שאין נוהגות וצריכות[17] (שהרי בזה אין חילוק בין הלכות הצריכות להלכות שאינן צריכות). (ד) לימוד מיוחד כדי לחקוק דברי תורה במוח הזכרון[18].

ובענין לימוד הלכות (דרגא השלישית) – מעלה מיוחדת בספרו של הרמב"ם, מכיון שבו נתבארו הלכות התורה כולה[19] (משא"כ בספרי שאר הפוסקים, כמו הרי"ף וכיו"ב, וכן ה"שולחן־ערוך", שבהם לא הובאו כו"כ מצוות, שאינן נוהגות בזמן הזה וכיו"ב). ונמצא שע"י לימוד "משנה תורה" להרמב"ם מקיימים את המצוה דלימוד וידיעת הלכות התורה כולה בשלימותה[20].

ומפני טעמים הנ"ל (ועוד טעמים) – באתי בהצעה:

נוסף על השיעורים הקבועים בלימוד

סופית וכיו"ב. ועד"ז בנוגע מספר הפרקים.

בכלל אפשריות וסיבת השינויים בין מספרי הפרקים שבסוף הספרים (לדוגמא בסיום הספר – תתקפ"ב פרקים, ובכמה כת"י – תתקפ"א או מספר אחר, וכל אלה אין מתאימים למספר הפרקים שלפנינו – אלף) – י"ל, ע"פ הידוע שהרמב"ם כתב ספרו בכמה מהדורות, ושינה וכו' מזל"ז – ראה בצילומים מכת"י הרמב"ם (שנדפסו בהוצאת שולזינגער בסוף פה, ועוד) שהרמב"ם העביר (בכמה מקומות) קו על כת"י שלו, ובפרט – "שמיני" וכתב למעלה "אחד עשר" ובפרק שלאח"ז לא שינה מספר הפרק וכיו"ב.

11) ועד שלמדים מחלוקה זו בנוגע להלכה כו' (ראה לדוגמא – הל' ת"ת לאדה"ז פ"א קו"א סק"א (ג, א (תתרז, א)) – וברמב"ם הוצאת פרנקל (ירושלים תשל"ה) תוקן פיסוק ההל' ברמב"ם בכ"מ – ראה הקדמת המו"ל לס' זמנים 12, ב).

12) הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ס"ט. וש"נ.

13) שם פ"א ס"ד. רפ"ב. פ"ב ס"י. וש"נ. וראה רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ז־יב.

14) פ"א ס"ד. פ"ב ס"ב. וש"נ. רמב"ם שם הי"ב.

15) ראה מגילה כח, ב – ש"הלכות" (דוקא) נקראות "תגא וכתרה של תורה", ובהמשך לזה – "תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום כו'". וראה אגה"ק סכ"ט.

16) כמובן – זוהי דרגא שבין שתי הדרגות שלפני'.

17) ראה סמ"ג בהקדמה למ"ע. ספר אור צדיקים שבהערה 19.

18) ראה לקו"ת קדושים ל, ד. ושם, שבענין זה – מעלה מיוחדת בסדר קדשים.

19) ראה ס' אור צדיקים (להר"מ פאפירש) סכ"ב אות יט: צריך אדם להשלים תרי"ג מצוות, במעשה בדיבור ומחשבה, ולכן יש ללמוד יד הגדולה להרמב"ם כו' (וראה גם הל' ת"ת שם פ"ב סי"א).

20) ואף שפסק אדה"ז שיש ללמוד הלכות עם הטעמים – הרי בלימוד ספרו של הרמב"ם עסקינן, דס"ל שיכולים להורות גם בלא לימוד טעמי ההלכות, שלכן חיבר ספרו בלי נתינת טעמים להלכות כלל (ראה אדה"ז קו"א להל' ת"ת רפ"ב).

הש״ס (בבלי וירושלמי[21]), לימוד הלכות הצריכות למעשה, וכל שאר השיעורים בתורה כל חד וחד לפום שיעורא דילי׳ – כדאי ונכון שכאו״א יקבל על עצמו (בל״נ – כמובן) ללמוד שיעור קבוע בספר ״משנה תורה״ להרמב״ם, היינו, שיחלק את ספר הרמב״ם לשיעורים קבועים לכל יום ויום[22], כך שמידי יום ביומו ילמ־

דו כולם שיעור אחד, עד לסיום כל ספר הרמב״ם – כולם ביום אחד[23].

ב. בנוגע לאופן החלוקה וקביעת השיעור היומי – הצעתי כדלקמן:

אל״ף) ההתחלה תהי׳, כבכל עניני תומ״צ, באופן דזריזין מקדימין[24], ביום ראשון (הסמוך) פ׳ אמור, ז״ך ניסן.

מובן ופשוט שהלימוד צריך להיות מתאים ככל האפשרי לרצון (המחבר) הרמב״ם, כולל – כפי הסדר שקבע, ולכן – ביום הראשון ילמדו את הקדמת הרמב״ם, ובימים שלאחריו – מנין המצוות (מצוות עשה – ביום ב׳, ומצוות לא תעשה – ביום ג׳, ומנין המצוות על סדר הלכות הרמב״ם – ביום ד׳), ובימים שלאח״ז – ילמדו ג׳ פרקים בכל יום, אשר אז יסיימו לימוד כל הספר ביום זכאי בנדו״ז (או בסמיכות ממש לו) – יום הולדתו[25] של הרמב״ם, ערב פסח

---

21) ראה חגיגה (י, א) ״מש״ס לש״ס״.

22) הטעם לחלוקה באופן הנ״ל, ולא לחלק בין כו״כ אנשים, ע״ד חלוקת הש״ס בין כו״כ אנ־שים (שנחשב כאילו כל א׳ מהלומדים סיים את הש״ס כולו (ראה שו״ת נחלה לישראל ס״י אות טז. ועוד. שד״ח כללים מערכת מ כלל קצח בסופו. וראה לקו״ש ח״י ע׳ 267 ובהערות שם. ועוד. סה״ש תשנ״ב ח״ב ע׳ 495 ואילך)) – כי

[נוסף לזה שבזה חסר בענין דאחדות ישראל כ״י לימוד כולם אותו ענין בתורה, וגם – אין קיום החיוב ללמוד כל הלכות שבתורה]:

ידוע כלל הרמב״ם בספרו יד החזקה (יד מלא־כי כללי הרמב״ם אות ו׳. כללי הרמב״ם שנדפסו בריש ס׳ היד. וש״נ), שסומך בהלכותיו המאוחרות על מ״ש בהלכות הקודמות בספרו. ונפק״מ להלכה, שלפעמים לא פרט או כתב באופן מסויים כי סמך על מ״ש לפנ״ז בספרו*. ואם יחלקו הרמב״ם וכל א׳ ילמוד רק חלק מהרמב״ם ולא על הסדר, אפ״ל טעות בהבנת ההלכה כי לא למד הלכות שלפנ״ז, היפך הכוונה שכולם ילמדו הלכות בלא טעות (ולה־עיר אשר ע״י טעות האחד – חסר בלימוד כל המש תתפים בלימודו).

משא״כ בש״ס, אף שבכלל יש טעם לסדר המ־סכתות כפי שנסדרו ע״י רבינו הקדוש (כמבואר גם בהקדמת הרמב״ם לפיהמ״ש), מ״מ, בנוגע להלכה הרי ״בתרי מסכתות אין סדר למשנה״ (ב״ק קב, א. תוס׳ ריש מס׳ ב״מ. ועוד).

---

*) ועפ״ז גם מובן שאין מקום להתחיל את לימוד הרמב״ם מפ״ה דהל׳ יסוה״ת וכיו״ב, או לדלג בהפרקים הראשונים — שה״ז **היפך** מכלל הרמב״ם שלימוד ספרו צ״ל. ע״פ הסדר, **וסמך** על מ״ש בהלכות לפנ״ז.

23) ואף שבחלוקה באופן הנ״ל יש מקום לחשש שמפני ההתחייבות ללמוד שיעור קבוע בזמן מסויים יתכן שלפעמים יהי׳ הלימוד באופן שטחי – הרי בכגון דא ישנה הוראת כ״ק מו״ח אדמו״ר שחילק את ספר התניא לשיעורים קבועים לכל יום ויום*.

ובפרט שיכולים למנוע חשש הנ״ל עי״ז שכאו״א יתבונן שמכיון שלומד ״תורת ה׳״, הרי אין זה מתאים שילמד באופן שטחי.

24) פסחים ד, א. וש״נ. וראה אגה״ק סכ״א.

25) להעיר ממארז״ל (שבת קה, א – ע״פ גיר־סת הע״י) ש״אנכי״ ר״ת ״אנא נפשי כתבית יהבית״, היינו, שהקב״ה הכניס את עצמותו (כביכול) בתורה (ראה לקו״ת שלח מח, סע״ד. אוה״ת יתרו ע׳ תתקא

---

*) אין ראי׳ מלימוד שיעור חומש היומי — כי בתושב״כ אפילו לא ידע מאי קאמר עולה לתורה ומברך ברכה לפני׳ ולאחרי׳ (הל׳ ת״ת לאדה״ז פ״ב סי״ב).

הבעל״ט[26].

ומהנכון לעשות, כמנהג ישראל בכיו״ב – סיום ביחד עם סעודה (או התוועדות) לגמרה של (משנה) תורה[27] – ברבים, ו״ברוב[28] עם הדרת מלך״[29],

ומכיון שבערב פסח עצמו אין לעשות זה[30] ובפרט באופן המתאים, מפני טרדות החג – יעשו את הסיום ברבים בימים הסמוכים לערב פסח (יום הולדתו של הרמב״ם), בהתאם לתנאי המקום כו׳[31].

בי״ת) אלה שמפני סיבות קשה להם ללמוד ג׳ פרקים בכל יום – ילמדו פרק אחד בכל יום [לאחרי לימוד ההקדמה ומנין המצוות כו׳ בימים הראשונים (בשיעורים קטנים יותר, לפי ערכם)], כך שיסיימו את לימוד הספר כולו במשך ג׳ שנים, בחודש שבט תשמ״ז (שהרי שנת תשמ״ו היא שנת העיבור). ומה טוב שיעשו הסיום ברבים – ביומא דפגרא הסמוך לזמן סיום הלימוד.

ולהעיר מב׳ המנהגים באופן השלמת התורה, תורה שבכתב – בשנה אחת, או בשלש שנים[32]. ומזה סמוכין בנוגע ל״משנה תורה״ (משנה לתורה שבכתב) דהרמב״ם.

ומזה סמוכין ג״כ – אשר כשם ש״המנהג הפשוט בכל ישראל שמשלימין את התורה בשנה אחת״[33] – כדאי ונכון

ואילך), ולכן, ע״י לימוד התורה ״אותי אתם לוקחים״ (ויק״ר פ״ח, יב. וראה זח״ב קכז, א. שם קמ, ב). ומכיון ש״צדיקים דומים לבוראם״ (רות רבה פ״ד, ג. וראה ב״ר פס״ז, ח. במדב״ר פ״י, ה. אסת״ר פ״ו, ב), מובן, שכן הוא גם בנוגע לספרו של הרמב״ם – שהכניס את עצמותו (נפשו) בספרו, ונמצא, שע״י לימוד זה – מתאחדים עם עצמות הרמב״ם (לא רק עם שכלו – כנ״ל ס״א), ולכן ישנה הדגשה ומעלה מיוחדת כאשר מסיימים את לימוד הרמב״ם ב(סמיכות ל)יום הולדתו.

26) ״נולד ערב פסח יום השבת שעה ושליש אחר חצי היום״ (סדה״ד ד״א תתקכ״ז. מספר יוחסין מאמר ד (דורות האחרונים)).

וי״ל הדיוק בזמן הולדתו (דבר שלא מצינו בשאר גדולי ישראל), שזהו בהתאם לתכלית הדיוק דהרמב״ם (בספרו יד החזקה) יותר משאר הפוסקים לפניו ולאחריו. – ולהעיר משבת (ל, סע״א) ״כמלא נימא״, ב״ב (טז, ב) מקדים רגע כו׳.

27) מדחז״ל עה״פ (מ״א ג, טו) ״ויעמוד (שלמה) לפני ארון ברית ה׳ גו׳ ויעש משתה גו״ (שהש״ר פ״א (א), ט. קה״ר רפ״א. יל״ש מלכים רמז קעה). וראה להלכה – רמ״א יו״ד סו״ס רמו (משבת קיח, סע״א ואילך). ועד״ז ברמ״א או״ח סתקנ״א ס״י – לענין סיום מסכת. טור ורמ״א או״ח סתרס״ט – לענין סיום תושב״כ בשמח״ת. ועד״ז י״ל בסיום ״משנה תורה״ (ראה ל׳ הרמב״ם בהקדמתו להספר בהטעם לקריאת שם הספר). – ובערב פסח בפרט – סיום מסכת לבכורים.

28) ל׳ הכתוב – משלי יד, כח. וראה אנציקלופדי׳ תלמודית בערכו. וש״נ.

29) להעיר שכו״כ ממפרשי ספר הרמב״ם הכניסו בשם פירושם תיבת ״מלך״ (משנה למלך; שער המלך; יד המלך ועוד).

30) יש מתענין בערב פסח, ועכ״פ ממעטין באכילה – ראה שו״ע אדה״ז או״ח סת״ע (וש״נ) ור״ס תע״א (וש״נ). – ושם אופנים שמותר ע״פ דין, אבל אין זה מבטל טירדות ההכנות לחג.

31) וראה ש״ך יו״ד סרמ״ו סקכ״ז (מתשובת מהר״מ מינץ סקי״ז) ״כשבאין לסוף מסכתא ישייר מעט בסוף עד שעת הכושר יומא דראוי לתקן בו סעודה כו׳, ולכך מנהג להודיעם (הבעלי בתים) כשבא הרב לסיים המסכתא כדי שיבואו הב״ב גם כן לסיומא כו׳״. ובס׳ תורת חיים (או״ח סתקנ״א סקכ״ז) מפרש דברי מהר״מ מינץ – ״דהוא משום כבוד התורה שאז יהי׳ נעשה ביותר הידור ברוב עם לכן שפיר יוכל לאחר (זמן הסיום) כו׳״.

32) רמב״ם הל׳ תפלה רפי״ג. ממגילה כט, ב.

33) רמב״ם שם.

להשתדל להשלים את הלימוד ד"משנה תורה" בשנה אחת, ורק אלה שאי אפשר להם בכך – ישלימו את הלימוד בשלש שנים.

גימ"ל) מכיון שלימוד ג' פרקים בכל יום אינו יכול להיות בעיון והעמקה כל כך – כדאי ונכון ביותר שאלה השייכים ללימוד באופן של עיון והעמקה כו', יל־מדו עכ"פ הלכה אחת[34] (או פרט מסויים בהלכה זו) משיעור היומי בעיון והעמקה, לפי ערכם.

וזהו בהוספה על לימוד השיעור היומי כולו – שבו דוקא מעלת האחדות עם שאר הלומדים.

ג. כדי לאחד ע"י לימוד זה את כל ישראל, באופן ד"נצבים כולכם"[35] לפני השם, כולל "טפכם ונשיכם", "בנערינו ובזקנינו"[36] – כדאי ונכון שגם הנשים[37] והקטנים[38] ישתתפו בזה.

ואף שאינם שייכים ללימוד הספר "משנה תורה" – ילמדו מעין ספר זה, ספר המצוות להרמב"ם:

בהקדמתו לספר המצוות כותב הרמב"ם שספר זה מהוה "פתיחה" ו"הקדמה" לספר ה"יד", בו מונה ומבאר בקיצור את כל תרי"ג המצוות שנתבארו בארוכה ובפרטיות בספר ה"יד".

ולהעיר, שספר המצוות לא נכתב בלשון הקודש (כספר ה"יד"), כי אם בשפת המדינה, בלשון המורגל בזמנו בפי עמא דבר [ורק אח"כ תורגם ללשון הקודש ע"י ר' משה ב"ר שמואל אבן תיבון[39]] – שמזה מובן, שהלימוד בספר זה שייך גם לאלה שאינם שייכים עדיין ללשון הקודש, קטנים בידיעה, כולל גם קטנים כפשוטם, קטנים בשנים (שיסבירו להם באופן המ־תאים לפי ערכם).

ולכן: אלה שאינם שייכים ללימוד ספר ה"יד" – ילמדו ענינים אלה כפי שנ־תבארו (בקיצור) בספר המצוות להרמב"ם.

וכדי לאחד את כל הלומדים (הן אלה שילמדו ספר ה"יד", והן אלה שילמדו ספר המצוות) – כדאי שהלימוד בספר המצ־וות יהי' במקביל ללימוד בספר ה"יד", כלומר, ללמוד בכל יום ויום את המצוות המבוארות בשיעור היומי דספר ה"יד" (ולא לפי הסדר בספר המצוות), כך שכולם ילמדו את אותן המצוות באופן פרק זמן: הגדולים – בספר ה"יד" (בארוכה), והקט־נים – בספר המצוות (בקיצור).

מכיון שבימים הראשונים ילמדו את ההקדמה לספר ה"יד" (ומנין המצוות כו') – הנה במקביל לכך ילמדו בספר המצוות חלק מההקדמה לספר המצוות וחלק מי"ד

---

34) להעיר מהמדה שהתורה נדרשת בה: דבר שהי' בכלל ויצא מן הכלל ללמד – מלמד על הכלל כולו.

35) נצבים כט, ט־י. וראה לקו"ת ר"פ נצבים.

36) בא י, ט.

37) ראה לקמן ס"ד.

38) ואדרבה – מכיון ש"והשיב לב אבות על בנים", על ידי בנים (מלאכי ג, כד ובפרש"י), מובן, שהאחדות דקטנים פועלת ומוסיפה בהאחדות של הגדולים.

39) ראה תשובת הרמב"ם לאביו דר' משה – ר' שמואל אבן תיבון (מתרגם ה"מורה נבוכים") – חלקה נדפס בהקדמת קאפח להוצאתו דמו"נ.

השרשים אשר בהתחלתו, כל חד לפום שיעורא דילי'.

ובאותם ימים שהמצוות המקבילות להלכות שבספר ה"יד" מספרן מועט – יחזור עוה"פ על השיעור היומי בספר המצוות (המקביל לספר היד), ונוסף לזה – ישלימו (במשך כמה ימים) את לימוד י"ד השרשים.

ד. בהאמור לעיל אודות השתתפות דנשים בלימוד הנ"ל – יש להעיר, שגם אצלן שייכים ב' הטעמים דלעיל:

(א) מעלת האחדות: נשים חייבות במצות "ואהבת לרעך כמוך"[40] – כאנשים.

(ב) לימוד התורה: גם נשים חייבות בלימוד כל הלכות הצריכות להן[41]. ומכיון ש"אחכה לו בכל יום שיבוא" – יש לומר, שבזה נכללים גם כו"כ דינים דהלכות קרבנות וכיו"ב.

ובנוגע לשאר ההלכות שאינן צריכות להן – הרי אשה שלמדה הלכות אלו יש לה שכר[42],

וע"פ הפס"ד[43] שנשים מקיימות ומברכות גם על מ"ע שפטורות מהן, וכן נוהגות כולן במצוות מסויימות (שופר וכו') – יכולות לברך ברכת התורה על לימוד הלכות שאינן צריכות להן[44], במכ"ש וק"ו מברכת המצוות האלו, שהרי: (א) תלמוד תורה כנגד כולן[45], (ב) במתן תורה קדמה אמירת משה לנשים לדיבורו עם האנשים[46].

ועוד להעיר:

לכאורה צ"ע ממחז"ל דהמלמדה תורה שבעל פה כאילו מלמדה כו'[47] – אבל מבואר הוא על אתר ע"פ הטעם "מפני שעי"ז נכנס בה ערמומית", ובלימוד הלכות פסוקות בלי טעמיהן – שזהו סגנון ס' היד וסהמ"צ (כהדגשת הרמב"ם) – אין זה שייך כלל, והוי בנדו"ז – כדין תושב"כ.

ובדורות האחרונים – פס"ד כל גדולי ישראל אשר עת לעשות להוי' כו', ועשו מעשה בפועל ויסדו בתי־ספר לבנות ללמדן תושב"כ והלכות הצריכות (כולל – ידיעת השם ואהבתו ויראתו כו', דעות ישרות, תשובה – תוכן ספר המדע שביד).

ויתרה מזו – מעשה רב בהסכמת גדולי ישראל שנשים מלמדות בבתי"ס לב

---

40) קדושים יט, יח. יד הל' דעות פ"ו ה"ג. סהמ"צ מ"ע רו.

41) הל' ת"ת לאדה"ז ספ"א. וש"נ.

42) רמב"ם הל' ת"ת ספ"א. הל' ת"ת לאדה"ז שם. וש"נ.

43) שו"ע אדה"ז חאו"ח סי"ז ס"ג. וש"נ.

44) ראה שו"ע אדה"ז (חאו"ח סו"ס מז): "נשים מברכות ברכות התורה שהרי חייבות ללמוד מצוות שלהן" – שאז חייבות הן בברכת התורה (מפני שחייבות ללמוד מצות שלהן), ואין זה תלוי ברצונן, משא"כ בשאר הלכות התורה – הרי לימוד זה תלוי ברצונן, וכשלומדות – מברכות ברכת התורה (כבפנים).

45) פאה פ"א מ"א. רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ג. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ב.

46) מכילתא – הובא בפרש"י – עה"פ יתרו יט, ג. וראה שיחת י"ב־כ אדר תרצ"ד לנשי ובנות ישראל בעת ביקורו בריגא (נדפסה בלקו"ד כרך ג' בסופו).

47) הל' ת"ת לאדה"ז ספ"א (מסוטה כ, א – במשנה. הל' ת"ת להרמב"ם ספ"א).

נים קטנים כולל הלכות ציצית[48] וכיו"ב.

ה. מכיון שא' הענינים העיקריים שבזה הוא אחדותם של ישראל – מובן, שיש להשתדל שבלימוד הנ"ל ישתתפו רבים מישראל, רבים ככל האפשרי, אנשים נשים וטף, בכל מקום ומקום.

ולהקל את כל זה: ידפיסו "מורה שיעור" שבו יפורט השיעור דכל יום ויום – עבור כל א' מסוגי הלומדים: הן אלה שילמדו בספר "יד החזקה" – במשך שנה אחת או במשך ג' שנים, והן אלה שילמדו בספר המצוות, לפרסמו בכל מקום, בכדי לצרף עוד ועוד לחוג הלומדים, להגדילו ככל האפשרי.

ולהעיר ולהציע – אלה שיוודע להם ע"ד הנ"ל לאחר זמן, יתחילו מהשיעור היומי (כפי שנדפס ב"מורה שיעור") שאותו לומדים שאר הלומדים, כדי לאחד את כל הלומדים[49], ובמשך הזמן – ישלימו את השיעורים שלפנ"ז.

ו. ויה"ר שהצעה זו תתקבל אצל כל בנ"י בכל מקום שהם.

וע"י התאחדותם של כל בנ"י – "כולכם" – בלמוד ענין אחד בתורה (בכללות הענין ובמקורו בתושב"כ, תורת משה),

– ועוד לפני הלמוד בפועל, כי אם תיכף ומיד עם קבלת החלטה טובה בזה[50] –

תבטל סיבת הגלות ובמילא יבטל המסובב – הגלות, ותיכף ומיד – תבוא גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ובקרוב ממש נזכה לקיום היעוד שבו מסיים הרמב"ם וחותם[51] את הלכות מלכים ומלחמותיהם[52] ואת כל ספרו "יד החזקה": "ולא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו כל ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם שנאמר[53] כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

---

48) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סי"ז ס"ג בסופו.

49) הדין דחובה קודם לתשלומין (שו"ע או"ח ר"ס קח) – לכאורה אין שייך בנדו"ד, כיון שבלימוד ספר הי"ד נוגע הקדימה והאיחור, כנ"ל הערה 22.

50) ע"ד הפס"ד בשו"ע או"ח סתקע"א ס"ג.

51) ואמחז"ל הכל הולך אחר החיתום (ברכות יב, א).

52) השם המלא דהלכות אלו – כבהקדמת הרמב"ם (ב"מנין המצוות על סדר הלכות הרמב"ם") ובהכותרת בספר שופטים והל' מלכים. ולהעיר דבהכותרת לפרקים יא ויב דהל' מלכים בדפוס ויניציאה רפד. שי – "הלכות מלכים ומלחמות ומלך המשיח".

53) ישעי' יא, ט. – ולהעיר: ע"פ מו"נ (ח"ג ספי"א) כתוב זה הוא טעם דהתחלת הלכה זו שבאותו הזמן לא יהי' מלחמה וכו', כפשוטו של מקרא: לא ירעו גו' כי מלאה הארץ דעה גו'. – אבל ראה הל' תשובה פ"ט ה"ב. ואכ"מ.

הרב עדין אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

הרמב"ם היומי – תשוקה לשלמות

הרא"ש (בשו"ת כלל לא סעיף ט) דן בנושא לימוד הלכות פסוקות בספר 'משנה־תורה' להרמב"ם. הרא"ש מביא שם בשם תלמיד־חכם אחד שאמר לו, שאותם נושאים שלמד קודם בגמרא והיה בקי בהם הדק היטב, כאשר היה קורא עליהם ברמב"ם היה מבינם בטוב ואילו באותם חלקים, שלא למד קודם בגמרא, לא הבין כל עיקר, ומאריך שם בבעיות שעלולות להיות בפסיקה מתוך לימוד הרמב"ם בלא הקדמת העיון המתאים בש"ס.

אכן במשך דורות, השתייך לימוד הרמב"ם בעיקר לגדולי־ישראל ולחכמיהם. מפורסם עיסוקם של גדולי החכמים בכל הדורות להעמיק ולהקשות, לפלפל, לחדש ולבנות בדברי הרמב"ם. ברוב המקומות לא היה מצוי, שסתם אדם בישראל ישב ויעסוק ברמב"ם ולכאורה, זהו מהטעם שמביא הרא"ש בנושא זה. אמנם אין ספק, כי ליישב רמב"ם מוקשה, למצוא מקורות חדשים לדבריו וליישב את הסתירות, שיש בין מקום למקום בכתביו, אינם מן הדברים השווים־לכל־נפש ולא כל אדם נזקק לעסוק בהם.

הרמב"ם שייך לכל יהודי

אף־על־פי־כן הכניס הרבי דבר חדש בישראל. הוא ביקש, שכל ישראל – כל מי שרק יכול להבין בלשון־הקודש, ישב ויעסוק ברמב"ם, אף שאינו מעמיק בסוגיא. בכך מתאחד עם־ישראל בלימוד, הכולל את כל התורה כולה. והנה, יושבים אנשים ולומדים שלשה פרקים ברמב"ם, או אף פרק אחד ברמב"ם, מעיינים כמה שמעיינים ומבינים כמה שמבינים, אף שיש מן הסתם המעמיקים בלימוד ומחדשים בהבנה, הרי רבים מתקשים בהבנת כל פרטי הדברים ויש גם, שקליטתם אינה אלא בדרך־

כלל וכמעט בדרך ׳מקיף׳.

אבל לאמיתו־של־דבר יש לחלק ולהבדיל בדברים, כי יש שני צדדים וחלקים בלימוד. יש צד של לימוד, שהלומד נעשה בו בבחינת פורה ומפרה. הוא מפתח את העניין ומעלה בו אור חדש. אולם יש גם אופן אחר של לימוד, שהאדם לומד כדי לדעת את עניינה של התורה בכלל, כדי לקבל משמעות של תורה.

הרמב״ם בספר ׳משנה־תורה׳ כולל את כל התורה כולה. למעשה אין שום ספר בכל ספרי ישראל – החל מן הגמרא ועד לכל הספרים השייכים וצמודים לה כגון מדרש־ההלכה – הספרא והספרי, המכילתא והתוספתא וכל מדרשי־האגדה, שיכלול בתוכו את כל התורה ממש. ומציאות היא, שלפניו לא היה ואחריו עדיין לא נוצר שום ספר, שמקיף את כל העולם היהודי כולו מקצה אל קצה. ספר ׳משנה־תורה׳ לרמב״ם מיוחד מצד זה מכל הספרים, בכך שהוא כולל בתוכו את התורה כולה, בכל השטחים והתחומים, בכלליה ובפרטיה.

ידיעת ההעדר

נעמוד מעט על משמעות העניין של לימוד כל התורה כולה. כאשר אדם לומד ועוסק בתורה הנגלית לנו, ככל שלומד, בין שלומד כך וכך מסכתות בגמרא ובין שעוסק ב׳שולחן־ערוך׳ או ב׳קיצור־שולחן־ערוך׳ – איש איש לפי מדרגתו, כולם כאחד אין להם מושג אמיתי על גדולתה והיקפה של התורה. כל אחד רואה רק פינה שבתורה. אותה פינה שהוא מכיר ויודע, או שעל כל פנים נדמה לו שהוא מכיר ויודע. אבל להבין ולהכיר את התורה כולה, כל ההיקף הגדול של תורתו של הקב״ה – שכלשון הרמב״ם בפתיחתו: ״בשם ה׳ א־ל עולם״, זה הממלא את העולם ועומד מעל ומעבר לעולם שלם – עולם גדול זה של היהדות אין אנו יכולים להשיג בשום ספר, אלא בספרו של הרמב״ם.

ומה אנחנו משיגים? גם אם חסר בהבנת פרט זה או אחר מההלכות שברמב״ם, מכל־מקום כל אדם, אפילו פשוט־שבפשוטים, משיג על־ידי לימוד ׳משנה־תורה׳ את ׳ידיעת ההעדר׳. אחרי שאדם עובר פעם אחת על ׳משנה־תורה׳ לרמב״ם, הוא יכול להבין לפחות את נקודת ההעדר, את מה שחסר לו בידיעת־התורה בכל צדדיה ופניה. גם הלמדן הגדול, בשעה שמגיע אל הרמב״ם, מרגיש בדיוק כפי שמרגישים פשוטי־העם – כמה הוא קטן וכמה חסר לו, כדי לדעת באמת את התורה על כל הקיפה וחלקיה.

געגועים למציאות חיים אחרת

קיים גם צד אחר במשמעותו של לימוד כללי זה במציאות־החיים שלנו. גם

יהודי, השומר מצוות ומקיים אותן, יודע רק חלק מן המצוות וחייו הרוחניים אינם אלא בתוך החלק המסוים והמצומצם הזה.

רק כאשר עוברים על ספר 'משנה־תורה' כולו נוכחים לדעת, שהחלק בתורה, אותו יכולים אנו לקיים בזמן הזה – קטן הוא. אז מבינים אנו היטב מפני מה מסיים הרמב"ם את ספרו בהלכות משיח.

כאשר אנחנו רואים את ההיקף הגדול של י"ד הספרים של הרמב"ם, אנו מסוגלים לקלוט את ההיקף הגדול של מציאות־החיים החסרה לנו. אחרי שאדם לומד את ענייני המקדש הוא יודע, שחסר לו מקדש. אחרי שהוא לומד את הלכות סנהדרין ומלכים הוא יודע, שחסרים מנהיגות ומלך בישראל. אז יכולים להיווצר הגעגועים אל העניין הזה, אז יכולה להיווצר תחושת המחסור, ממנו באה מצד אחד התשוקה ומן הצד השני הרצון וההתאמצות להביא ולקרב את הדברים הללו.

יש לציין, שכשם שהדבר נכון לגבי ההיקף הגדול של השגת תורת־ישראל בשלימות, כך הוא גם ביחס לפרטי פרטים – הלכה־למעשה. כמעט אצל כל אחד יש כמה עניינים, שנשמטו בחינוכו ובלימודו. כאשר עוברים ולו גם בדרך שטחית, על דברי הרמב"ם כולם, הכוללים לא רק דינים, שכל אדם יודע אותם, אלא כדברי הרמב"ם: "כל תורה־שבעל־פה כולה", מגלים – כל חד וחד לפום־שיעורא־דיליה, גופי דברים או פרטי עניינים, שלא ידעו עליהם ולא נזהרו בהם. ישראל קדושים הם וחזקה היא, שלאחר שאדם מישראל מגיע לידיעת ההלכה, הרי ממילא נפתח לו הפתח לדאוג ולמלא חסרונו.

כך גורם לימוד כללי זה, שאותם שאינם יודעים – לומדים ומקבלים יתר השגה, אף בעניינים הנוגעים להם בחיי־היום־יום, והיודעים – מקבלים את התחושה, עד כמה רחב היקפה של התורה כולה ומתעוררת תשוקה כבירה להגיע לימים שבהם נוכל לא רק ללמוד, אלא גם לקיים את הדברים כדבעי.

כמים לים מכסים

הרמב"ם מסיים את ספרו בפסוק "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". יש לבאר זאת בהקשר ללימוד הרמב"ם: נכון הוא, שהמים מכסים את הים וכאשר אנו מסתכלים על הים מלמעלה יש לנו שטח של פני־הים, ששווה בכל המקומות. אולם, כאשר נכנסים לעומק הים רואים, כי אין המים שווים בכל מקום. יש מקומות שבהם הם מעטים ויש, שבהם עמקי תהומות, שאין להם חקר. אף בידיעת־ה' כך, למרות שבדרך־כלל ובדרך מקיף מלמעלה הכל שווים בבחינת האמונה הכללית, מכל־מקום יש הבדלים רבים ועצומים בעומק ההשגה וההבנה. אל תוך ים הדעת הזה ייכנס כל אחד לפי הדרגה שלו, כל אחד לפום־שיעורא־דיליה, כל אחד לפי

רמת ההבנה וההשגה שלו. כך גם בלימוד הרמב"ם: מי שיכול – ישחה בתוך הים הגדול הזה, יצלול בתוך התהומות שאין להם חקר ויעלה משם מרגליות. מי שאיננו יכול – ייכנס לתוך המים האלו ואף, שהוא רק משכשך במים הללו, הרי זו גם כניסה מועלת, שהרי המים הללו הם מי התורה – המים המטהרים – "כמים לים מכסים", ומביאים את כל ישראל אל תוך שותפות אחת בתורה שלמה.

הוספה

ברכת המזון

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יְיָ אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הָיינוּ כְּחֹלְמִים. אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה אָז יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם הִגְדִּיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִם אֵלֶּה. הִגְדִּיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הָיינוּ שְׂמֵחִים. שׁוּבָה יְיָ אֶת שְׁבִיתֵנוּ כַּאֲפִיקִים בַּנֶּגֶב. הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה בְּרִנָּה יִקְצֹרוּ. הָלוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכֹה נֹשֵׂא מֶשֶׁךְ הַזָּרַע בֹּא יָבוֹא בְרִנָּה נֹשֵׂא אֲלֻמֹּתָיו.

לְבְנֵי קֹרַח מִזְמוֹר שִׁיר יְסוּדָתוֹ בְּהַרְרֵי קֹדֶשׁ. אֹהֵב יְיָ שַׁעֲרֵי צִיּוֹן מִכֹּל מִשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב. נִכְבָּדוֹת מְדֻבָּר בָּךְ עִיר הָאֱלֹהִים סֶלָה. אַזְכִּיר רַהַב וּבָבֶל לְיֹדְעָי הִנֵּה פְלֶשֶׁת וְצוֹר עִם כּוּשׁ זֶה יֻלַּד שָׁם. וּלְצִיּוֹן יֵאָמַר אִישׁ וְאִישׁ יֻלַּד בָּהּ וְהוּא יְכוֹנְנֶהָ עֶלְיוֹן. יְיָ יִסְפֹּר בִּכְתוֹב עַמִּים זֶה יֻלַּד שָׁם סֶלָה. וְשָׁרִים כְּחֹלְלִים כָּל מַעְיָנַי בָּךְ.

אֲבָרֲכָה אֶת יְיָ בְּכָל עֵת תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי. סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר כִּי זֶה כָּל הָאָדָם. תְּהִלַּת יְיָ יְדַבֶּר פִּי וִיבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּיָהּ.

קודם מים אחרונים יאמר פסוק זה:
זֶה חֵלֶק אָדָם רָשָׁע מֵאֱלֹהִים וְנַחֲלַת אִמְרוֹ מֵאֵל.

ואחר מים אחרונים יאמר פסוק זה:
וַיְדַבֵּר אֵלַי, זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְיָ.

אם מברכין בזימון אומר המברך:
הַב לָן וְנִבְרִיךְ.

(או בל״א **רבותי מיר וועלין בענטשין**)

ועונין המסובין:
יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

המברך אומר:
יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.
בִּרְשׁוּת מָרָנָן וְרַבָּנָן וְרַבּוֹתַי, נְבָרֵךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ.

ועונין המסובין:
בָּרוּךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ.

ומי שלא אכל עמהם עונה:
בָּרוּךְ וּמְבֹרָךְ שְׁמוֹ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד.

ואם הם עשרה אומר המברך:
נְבָרֵךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ.

ועונין המסובין:
בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ.

בסעודת נשואין אומר המברך:
נְבָרֵךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ.

ועונין המסובין:
בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ.

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַזָּן אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּטוּבוֹ בְּחֵן בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים הוּא נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל־בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ. וּבְטוּבוֹ הַגָּדוֹל עִמָּנוּ תָּמִיד לֹא־חָסַר לָנוּ וְאַל יֶחְסַר לָנוּ מָזוֹן לְעוֹלָם וָעֶד. בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוּא אֵל זָן וּמְפַרְנֵס לַכֹּל וּמֵטִיב לַכֹּל וּמֵכִין מָזוֹן לְכָל־בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא כָּאָמוּר פּוֹתֵחַ אֶת־יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל־חַי רָצוֹן. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַזָּן אֶת־הַכֹּל.

נוֹדֶה לְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה וְעַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עֲבָדִים וְעַל בְּרִיתְךָ שֶׁחָתַמְתָּ בִּבְשָׂרֵנוּ וְעַל תּוֹרָתְךָ שֶׁלִּמַּדְתָּנוּ וְעַל חֻקֶּיךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ וְעַל חַיִּים חֵן וָחֶסֶד שֶׁחוֹנַנְתָּנוּ וְעַל אֲכִילַת מָזוֹן שָׁאַתָּה זָן וּמְפַרְנֵס אוֹתָנוּ תָּמִיד בְּכָל יוֹם וּבְכָל־עֵת וּבְכָל־שָׁעָה.

בחנוכה ופורים אומרים כאן על הנסים. ואם שכח, אזי כשיגיע אצל הרחמן יאמר הרחמן יעשה לנו נסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי וכו׳:

וְעַל הַנִּסִּים וְעַל הַפֻּרְקָן וְעַל הַגְּבוּרוֹת וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת וְעַל הַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשִׂיתָ לַאֲבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בִּזְמַן הַזֶּה:

לחנוכה **בִּימֵי** מַתִּתְיָהוּ בֶּן־יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל חַשְׁמוֹנָאִי וּבָנָיו כְּשֶׁעָמְדָה מַלְכוּת יָוָן הָרְשָׁעָה עַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁכִּיחָם תּוֹרָתֶךָ וּלְהַעֲבִירָם מֵחֻקֵּי רְצוֹנֶךָ וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים עָמַדְתָּ לָהֶם בְּעֵת צָרָתָם רַבְתָּ אֶת־רִיבָם דַּנְתָּ אֶת־דִּינָם נָקַמְתָּ אֶת־נִקְמָתָם מָסַרְתָּ גִּבּוֹרִים בְּיַד חַלָּשִׁים וְרַבִּים בְּיַד מְעַטִּים וּטְמֵאִים בְּיַד טְהוֹרִים וּרְשָׁעִים בְּיַד צַדִּיקִים וְזֵדִים בְּיַד עוֹסְקֵי תוֹרָתֶךָ וּלְךָ עָשִׂיתָ שֵׁם גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ בָּעוֹלָמֶךָ וּלְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל עָשִׂיתָ תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה וּפُרְקָן כְּהַיּוֹם הַזֶּה וְאַחַר כַּךְ בָּאוּ בָנֶיךָ לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וּפִנּוּ אֶת־הֵיכָלֶךָ וְטִהֲרוּ אֶת־מִקְדָּשֶׁךָ וְהִדְלִיקוּ נֵרוֹת בְּחַצְרוֹת קָדְשֶׁךָ וְקָבְעוּ שְׁמוֹנַת יְמֵי חֲנֻכָּה אֵלּוּ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל:

לפורים **בִּימֵי** מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה כְּשֶׁעָמַד עֲלֵיהֶם הָמָן הָרָשָׁע בִּקֵּשׁ לְהַשְׁמִיד לַהֲרֹג וּלְאַבֵּד אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים מִנַּעַר וְעַד־זָקֵן טַף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד בִּשְׁלשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ אֲדָר וּשְׁלָלָם לָבוֹז וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים הֵפַרְתָּ אֶת־עֲצָתוֹ וְקִלְקַלְתָּ אֶת־מַחֲשַׁבְתּוֹ וַהֲשֵׁבוֹתָ לוֹ גְּמוּלוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְתָלוּ אוֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו עַל הָעֵץ:

וְעַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל־חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד. כַּכָּתוּב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת־יְיָ אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, עַל־הָאָרֶץ וְעַל־הַמָּזוֹן.

רַחֵם יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל־יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל־יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וְעַל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ וְעַל־הַבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו. אֱלֹהֵינוּ אָבִינוּ רְעֵנוּ (בשבת וביום טוב רוֹעֵנוּ) זוֹנֵנוּ פַּרְנְסֵנוּ וְכַלְכְּלֵנוּ וְהַרְוִיחֵנוּ וְהַרְוַח לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מְהֵרָה מִכָּל צָרוֹתֵינוּ. וְנָא אַל־תַּצְרִיכֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ, לֹא לִידֵי מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם וְלֹא לִידֵי הַלְוָאָתָם כִּי אִם לְיָדְךָ הַמְּלֵאָה הַפְּתוּחָה הַקְּדוֹשָׁה וְהָרְחָבָה שֶׁלֹּא נֵבוֹשׁ וְלֹא נִכָּלֵם לְעוֹלָם וָעֶד.

בשבת **רְצֵה** וְהַחֲלִיצֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וּבְמִצְוַת יוֹם הַשְּׁבִיעִי הַשַּׁבָּת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ הַזֶּה כִּי יוֹם זֶה גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ הוּא לְפָנֶיךָ. לִשְׁבָּת־בּוֹ וְלָנוּחַ־בּוֹ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ. וּבִרְצוֹנְךָ הָנִיחַ לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ שֶׁלֹּא

תְּהֵא צָרָה וְיָגוֹן וַאֲנָחָה בְּיוֹם מְנוּחָתֵנוּ. וְהַרְאֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּנֶחָמַת צִיּוֹן עִירֶךָ. וּבְבִנְיַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ כִּי אַתָּה הוּא בַּעַל הַיְשׁוּעוֹת וּבַעַל הַנֶּחָמוֹת:

בר״ח ויו״ט **אֱלֹהֵינוּ** וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יַעֲלֶה וְיָבֹא. וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה. וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר. זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדוֹנֵנוּ. וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ. וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן־דָּוִד עַבְדֶּךָ. וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ. וְזִכְרוֹן כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ לִפְלֵיטָה לְטוֹבָה. לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים וּלְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם. בְּיוֹם

בר״ח רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה. בפסח חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה. בשבועות חַג הַשָּׁבֻעוֹת הַזֶּה. בסוכות חַג הַסֻּכּוֹת הַזֶּה. בשמ״ע שְׁמִינִי עֲצֶרֶת הַחַג הַזֶּה. בר״ה הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה. בשלש רגלים (חוץ מחש״מ) ובר״ה בְּיוֹם טוֹב מִקְרָא קֹדֶשׁ הַזֶּה.

זָכְרֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה. וּפָקְדֵנוּ בּוֹ לִבְרָכָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים טוֹבִים: וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים חוּס וְחָנֵּנוּ וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ. כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה:

וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, בּוֹנֵה בְרַחֲמָיו יְרוּשָׁלָיִם. אָמֵן.

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הָאֵל, אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ, אַדִּירֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ גּאֲלֵנוּ יוֹצְרֵנוּ, קְדוֹשֵׁנוּ קְדוֹשׁ יַעֲקֹב רוֹעֵנוּ רוֹעֵה יִשְׂרָאֵל הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב לַכֹּל בְּכָל יוֹם וָיוֹם. הוּא הֵיטִיב לָנוּ, הוּא מֵטִיב לָנוּ, הוּא יֵיטִיב לָנוּ, הוּא גְמָלָנוּ הוּא גּוֹמְלֵנוּ הוּא יִגְמְלֵנוּ לָעַד, לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים, וּלְרֶוַח הַצָּלָה וְהַצְלָחָה, בְּרָכָה וִישׁוּעָה, נֶחָמָה פַּרְנָסָה וְכַלְכָּלָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְכָל־טוֹב וּמִכָּל טוּב לְעוֹלָם אַל יְחַסְּרֵנוּ.

הָרַחֲמָן הוּא יִמְלוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד. הָרַחֲמָן הוּא יִתְבָּרַךְ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁתַּבַּח לְדוֹר דּוֹרִים וְיִתְפָּאֵר בָּנוּ לָעַד וּלְנֵצַח נְצָחִים וְיִתְהַדַּר בָּנוּ לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. הָרַחֲמָן הוּא יְפַרְנְסֵנוּ בְּכָבוֹד. הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁבּוֹר עוֹל גָּלוּת (נ״א הַגּוֹיִם) מֵעַל צַוָּארֵנוּ וְהוּא יוֹלִיכֵנוּ

קוֹמְמִיוּת לְאַרְצֵנוּ. הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁלַח בְּרָכָה מְרֻבָּה בְּבַיִת זֶה וְעַל שֻׁלְחָן זֶה שֶׁאָכַלְנוּ עָלָיו. הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ אֶת־אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא זָכוּר לַטּוֹב וִיבַשֶּׂר־לָנוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת יְשׁוּעוֹת וְנֶחָמוֹת. (כמה מהחסידים נוהגים לומר בסדר הרחמן: הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ אֶת אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּינוּ.) הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ אֶת־אָבִי מוֹרִי בַּעַל הַבַּיִת הַזֶּה וְאֶת־אִמִּי מוֹרָתִי בַּעֲלַת הַבַּיִת הַזֶּה. אוֹתָם וְאֶת־בֵּיתָם וְאֶת־זַרְעָם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם אוֹתָנוּ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָנוּ. כְּמוֹ שֶׁבֵּרַךְ אֶת־אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב בַּכֹּל מִכֹּל כֹּל כֵּן יְבָרֵךְ אוֹתָנוּ (בני ברית) כֻּלָּנוּ יַחַד בִּבְרָכָה שְׁלֵמָה וְנֹאמַר אָמֵן.

מִמָּרוֹם יְלַמְּדוּ עָלָיו וְעָלֵינוּ זְכוּת שֶׁתְּהֵא לְמִשְׁמֶרֶת שָׁלוֹם וְנִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת יְיָ וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ וְנִמְצָא חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם.

בשבת הָרַחֲמָן הוּא יַנְחִילֵנוּ לְיוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים.

בר״ח הָרַחֲמָן הוּא יְחַדֵּשׁ עָלֵינוּ אֶת־הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה.

ביו״ט הָרַחֲמָן הוּא יַנְחִילֵנוּ לְיוֹם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב.

בסוכות הָרַחֲמָן הוּא יָקִים לָנוּ אֶת־סֻכַּת דָּוִד הַנּוֹפֶלֶת.

בר״ה הָרַחֲמָן, הוּא יְחַדֵּשׁ עָלֵינוּ אֶת הַשָּׁנָה הַזֹּאת לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה.

הָרַחֲמָן הוּא יְזַכֵּנוּ לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ וּלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. מַגְדִּיל (בשבת ויו״ט ור״ח וחוה״מ מִגְדּוֹל) יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ, וְעֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ, לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד עוֹלָם. עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן.

יִרְאוּ אֶת יְיָ קְדֹשָׁיו, כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו. כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ, וְדֹרְשֵׁי יְיָ לֹא יַחְסְרוּ כָל טוֹב. הוֹדוּ לַייָ כִּי טוֹב, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ. פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ, וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן. בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּייָ, וְהָיָה יְיָ מִבְטַחוֹ.

שבע ברכות

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהַכֹּל בָּרָא לִכְבוֹדוֹ.

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם יוֹצֵר הָאָדָם.

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר יָצַר אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם דְּמוּת תַּבְנִיתוֹ, וְהִתְקִין לוֹ מִמֶּנּוּ בִּנְיַן עֲדֵי עַד. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ יוֹצֵר הָאָדָם.

שׂוֹשׂ תָּשִׂישׂ וְתָגֵל עֲקָרָה בְּקִבּוּץ בָּנֶיהָ לְתוֹכָהּ בְּשִׂמְחָה. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבָנֶיהָ.

שַׂמֵּח תְּשַׂמֵּחַ רֵעִים הָאֲהוּבִים כְּשַׂמֵּחֲךָ יְצִירְךָ בְּגַן עֵדֶן מִקֶּדֶם. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְשַׂמֵּחַ חָתָן וְכַלָּה.

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּרָא שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה חָתָן וְכַלָּה, גִּילָה רִנָּה דִּיצָה וְחֶדְוָה, אַהֲבָה וְאַחְוָה וְשָׁלוֹם וְרֵעוּת. מְהֵרָה יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִשָּׁמַע בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחוּצוֹת יְרוּשָׁלַיִם, קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה, קוֹל חָתָן וְקוֹל כַּלָּה, קוֹל מְצָהֲלוֹת חֲתָנִים מֵחֻפָּתָם, וּנְעָרִים מִמִּשְׁתֵּה נְגִינָתָם. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׂמֵּחַ חָתָן עִם הַכַּלָּה.

ומברך על הכוס:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן.